№ 55. 22 žniŭnia 1916 h. Cena 5 fen.

HOMAN

BIEŁARUSKAJA WIŁENSKAJA CZASOPIŠ

WYCHODZIĆ DWA RAZY U TYDZIEŃ: U AUTORKI I U PIATNICY.

Cena s pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty: na 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 40 f., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycyi: M. Stefanskaja 23.

TELEHRAMY.

U aposzni moment.

21 žniunia.

Zachodni front:

Na poŭnaczy ad Sommy czyślenyje miejscowyje, ale silnyje ataki proci Owilje i Pozjer, kala lesu Furo i darohi Klery-Marikur adbity.

Na-prawo ad Maasu worahi, katoryje pryhataŭlalisia szturmawać, artyleryjskim ahniom zadzieržany u swaich akopach kala Tiomon. Silnyje atrady z rucznymi hranatami byli znisztoženy piachotnym i kulemiotnym ahniom.

U Argonach z abodwych bakoŭ ažyŭlenaja minnaja rabota. Na wiarszynie Kombr my zrujnawali uzrywami pazycii worahoŭ na dawoli znacznaj linii.

Kala Ostendy i Arra žbity pa adnym anhlickim bipłanie.

Uschodni front:

Na Stochodzi, na zachodzi ad Lubieszowa, adbity rasiejskije ataki. Sproby rasiejcoŭ pasunuć u piarod swaje pazycii kala Rudki-Czerewiszcze adbity. Miž Zareczczem i Smołarami ŭziaty ŭ pałon 2 aficery i 107 sałdatoŭ. U Karpatach uziat szturmam chrybiet Stepanski. U czasi szturmu Krety 19 žniŭnia ŭziaty 2 aficery, 188 sałdatoŭ i 5 kulemiotoŭ.

Bałkanski front:

Kala Floryny zdabyty hara Wik i chrybiet Malareka, a takže serbskije pazycii na Malka Nidze-Płanina.

Hłaunaja Kamanda Armii.

SZTOKHOLM. "Pawodłuh rasiejskich wiedamaściej **straty hwardii pry Stanisławowie** stanowiać: u Siamionaŭskim pałku 43 aficery 2781 sałdatoŭ, hwardziejski Maskoŭski połk — 56 aficeroŭ 3078 sałdatoŭ, Paŭłoŭski połk — 61 aficer 3157 sałd., Finlandzki hwardziejski połk — 48 aficeŭ 2681 sałd. Hetak nazwanyje pałki papraŭdzi zakonczyli swajo žyćcio.

Z aposznich dzion:

18 žniunia.

Zachodni front:

Na poŭnaczy ad Sommy worahi, nia hledziaczy na ciažkije straty, dalej daremna prabawali szczaścia. Tolki kala Martinpuich anhliczanam, padwiozszy świežyje dywizii, ŭdałosia krychu adsunuć nazad naszu liniju na wuzkim fronci. Na poŭnaczy ad Pozjer i na zachodzi ad Furo jany zusim adbity. Silnyje francuskije nacznyje ataki miž Giujmon i Morepa adbity wielmi krywawa. Pry Hardekur proci wyhnutaj czaści naszaho frontu iduć i dahetul zajadłyje, ale daremnyje bitwy. Ahoń artyleryi nadta silny.

Na-prawo ad Maasu worahi na szyrokim fronci atakawali miž Tiomon i lesam Szapitr. Ataki ŭsiudy adbity. Tolki kala wioski Flery jeszcze trywaje bitwa.

Francuski bipłan pry Nell zaszczytnym ahniom prymuszen spuścicca.

Uschodni front:

Na fronci armii hienerała Botmera rasiejskaje nastupleńnie adbito tureckimi wajskami. Ŭ Karpatach pry Staroj Obczynie ŭziaty 200 pałonnych i 5 kulemiotoŭ.

Bałkanski front:

Florina zaniata paśla bitwy proci serbskaj dunajskaj dywizii.

Rasiejskaje apawieszczeńnie z 11 žniŭnia danosić, bytcym bataljon niamieckaho pieszaho pałka № 3 znisztožen kulemiotnym ahniom. U atkaz na heta apawieszczajecca, szto ŭ bataljonie było tolki 2 ranienych.

19 žniunia.

Zachodni front:

Naszaje wojsko ŭczora dało pabiedny adpor mahutnamu nacisku złuczenych sił worahoŭ. Paśla wielmi silnaj artyleryjskaj padhatoŭki anhlicka-francuskije hramady wojsk na poŭnaczy ad Sommy, na fronci Owilje-Klery, 20 kilometroŭ szyrokim, i nadta wialikije francuskije siły na-prawo ad Maasu, na adrezku Tiomon-Flery, ŭ lasoch Szapitr i Hornym pajszli u ataku. Na poŭnaczy ad Sommy boj trywaŭ da poznaj noczy. U niekolkich miejscoch worahi ŭwarwalisia ŭ naszy piarednije akopy, ale byli wykinuty adtul. Wioska Giujmon astałasia ŭ naszych rukach. Sumiežnyje czaści akopoŭ zaniali worahi. Miž Giujmon i Morepa my ŭ naczy, pa zahadu, skaracili naszu wyhnutuju ŭpiarod liniju. Worahi apłacili swaje, ahulnie kažuczy, nieudacznyje sproby straszeńnie wialikimi achwiarami. Hwardija, rejnskije, badenskije, saskije i wiurtemberskije wojski ćwiorda stajać na swaich pazycijach. Na-prawo ad Maasu nowyje francuskije szturmy złomleny s samymi ciažkimi stratami u worahoŭ. Kala wioski Flery bitwa jeszcze trywaje. U uschodniaj czaści wioski Szapitr kontratakaju ŭziaty 100 pałonnych. U Hornym lesi wysunutaja czaść akopu pakinuta woraham.

Uschodni front:

Bitwa pry woziery Nobel iszła dalej. Rasiejcy adbity. Jany pakinuli pałonnymi 3 aficeroŭ, 320 sałdatoŭ i 4 kulemioty. Na fronci Stochoda usilen artyleryjski ahoń worahoŭ. Naabapoł Rudka-Czerewiszcze — miejscowyje bitwy. Wiarszyna Magura ŭziata szturmam złuczenymi wajskami. Kontrataki adbity.

Bałkanski front:

Na pałudni i na ŭschodzi ad Floryny — udacznyje bitwy. Na ŭschodzi ad Strumy my pierajszli cieraz Wrundi-Bałkan.

20 žniunia.

Zachodni front:

Na poŭnaczy ad Sommy — spakojna. Kala Owilje rukapasznyje bitwy iszli da wieczera. Paadzinokije anhlickije ataki kala Pozjer i lesa Furo adbity.

18 žniŭnia u szturmie było bolsz 8 anhlickich i 4 francuskije dywizii.

Na-prawo ad Maasu worahi ŭczora dalej szturmawali na fronci Tiomon-Flery; ŭ inszych miejscoch jany adbity. Kala Lentre my ŭziali niekolkich pałonnych.

Uschodni front:

Nad Biarezinaj, kala Delatycz, adbity rasiejskije ataki. Na zachodnim bierazi Stochoda, kala Rudki-Czerewiszcze pry udacznaj atacy uziaty 6 aficeroŭ i 367 sałdat pałonnych i 6 kulemiotoŭ. U Karpatach niamieckaje wojsko zdabyło wiarszynu Kreta i adbiło silnyje kontrataki worahoŭ.

Bałkanski front:

Biklista i Bamka zdabyty. Na poŭnaczy ad woziera Ostrowo adkinuta serbskaja Drynskaja dywizija.

BERLIN (W.T.B.). Naszymi padwodnymi łodkami kala uschodniaho bierahu Anhlii 19 žniŭnia znisztoženy mały krejser i kontrminanosiec, silna papsowany druhi mały krejser i minanosiec.

Rabota adnej padwodnaj łodki.

BERLIN. Kapitan-lejtenant Walter Forstman, kamandzir adnej padwodnaj łodki, atrymaŭ order „Pour le Merite“ za toje, szto jon ad paczatku wajny zatapiŭ kala 100 niepryjacielskich karabloŭ jomkaściu razam 260.000 tonn, ahulnaj cennaściu kala 60.000.000 marak.

Asnowa bytu.

BERLIN. Pawodłuh wiestak z usich kancoŭ impieryi, sioletni uradžaj — niezwyczajna bahaty.

Pahibiel „Leonardo da Vinci“.

TURIN. Adna wysokaja asoba z wajenna-marskich kruhoŭ paćwierdžaje wiestku ab pahibieli nad-drednoŭta «Leonardo da Vinci», katory wyhareŭ z niewiadomaj pryczyny.

Polskije „sympatii“ francuzoŭ.

BERLIN. (W.T.B.). Iskrowy telehraf prynosić z Lionu wiestku ab polskim legionie biez nijakaj paszany dla jaho.

Aŭstryjackije apawieszczeńnia.

WIENA. (W.T.B.). 17/VIII. *Rasiejski front:* Wiarszyna Stara Obczyna ŭziata szturmam. Na fronci Pierepielniki-Piernikaj uczora iszli nadta silnyje bitwy. 12 hadzin worahi biezupynna kidali na naszy pazycii hramady swaich wojsk. Bolszaja czaść szturmoŭ złomlena ŭžo pierad naszymi zaharadziami. Kala Mamajewa woraham na moment udałosia ŭwarwacca ŭ naszy akopy. Jany wykinuty adtul naszymi rezerwami. Naszy straty — nieznacznyje; u rasiejcoŭ — niezwyczajna wialikije.

Kaniec telehram na 4 stranicy.

Ab zautraszni dzień.

Kožyn dzień, katory my ciapier pieražywajem, heta — krok da miru. A czym bližej da kanca wajny, tym bolsz treba dumać ab tym, szto budzie *nazautra* paśla zamireńnia. Hetaje pytańnie wažno nia tolki dla palitykoŭ, katoryje zanimajucca sprawaj ahulnaho ładu naszaho Kraju i pałažeńnia jaho miž susiedziami, ale jeszcze bolej dla tych hramad pracoŭnaho narodu, katorym nowy ład pawinien zabaspieczyć lepszuju buduczynu.

Paśla rospuska mnohamiljonnych armij uczorasznije wajaki abiernucca iznoŭ u chlebaroboŭ, u rabotnikoŭ. Chto pakinuŭ haspadarku ŭ wioscy dy na joj kaho-koleczy bližkaho, tamu lahczej budzie wiarnucca da staroha žyćcia. Ale horszaje budzie pałažeńnie fabrycznych rabotnikoŭ: pakul naładzicca rabota u-wa ŭsich zrujnawanych abo zakrytych pad-czas wajny fabrykach, pakul fabryki, szto ciapier wyrablajuć hranaty i szrapneli, pacznuć wyrablać tawary „mirnyje“, mnoha narodu astaniecca biez raboty i zarobku. Z hetaho, treba dumać, pastarajucca skarystać fabrykanty: pry wialikim popycie na rabotu cena na rabocyje ruki budzie sztuczna panižacca.

Tym czasam nima nijakaj sporki ab tym, szto žyćcio, katoraje za czas wajny straszeńnie padarażeło, paśla miru patannieje wielmi nieznaczna. Jak pisze wiadomy anhlicki piśmiennik, Sidney Webb, u hazeci „Daily News“, ceny za prawoz usielakich tawaroŭ parachodami buduć dzieržacca nadta wysokije, bo mnoha parachodoŭ zniszczeny ŭ czasi wajny. Adzieža nie patannieje, a miaso i małako dojduć da niaczutych cen. Zmienszycca, peŭnie, cena cukru, ale nadalej buduć stajać wysokije ceny na herbatu, kawu, gazu. I choć Webb, piszuczy heta, dumaje pierszza ŭsio ab Anhlii, ale praroctwotwy jaho majuć siłu i dla nas.

Hetyje dźwie tendencii: žadańnie fabrykantoŭ płacić jak najmiensz i darahoŭla praduktoŭ — buduć roŭna ciažka adbiwacca na pałažeńni rabotnickich mass. Kab zmahacca z imi, rabotniki pawinny ŭžo zahadzia pryhataŭlacca da zmahańnia za swoj byt. Tolki orhanizowanyje rabotniki zdalejuć dać naležny adpor usim sprobam wykarystać ich ciažkoje pałažeńnie. Tolki tady, kali jany patrapiać *nie dawać rabocszych ruk* na fabryki, katoryje buduć sulić nieadpawiednyje warunki pracy, — tolki tady jany zabaspieczać sabie lepszy byt paśla wajny.

Naszy rabotniki nikoli nie byli dobra orhanizowany. U prafesyonalnych i inszych rabotnickich orhanizacijach hurtawalasia tolki niewialikaja czaść ich, a bolszaja czaść — asabliwa rabotniki-chryścijanie — badziajucca „samapas“. Woś, ciapier, pakul u nas panuje zastoj, rabotniki naszy nie pawinny ahledacca na toje, szto ich prafesyonalnyje orhanizacii *u hety moment* mała im mohuć pamahczy, szto kasy ich — pustyje: jany buduć mieć pierad saboju nadta wialikuju zadaczu *paśla mira*, i, kab da jaje prysposobicca, ŭsie raskinutyje i raspylenyje rabotniki naszy pawinny ŭžo ciapier, nie adkładajuczy, orhanizawacca dziela buduczaho zmahańnia za chleb dla siabie i swaich dziaciej.

Hramadzianin.

Struktura Kraju.

Kab zahadywać ab buduczynie naszaj Ziamli, kab namieczać toj nowy ład, jakoha ŭsie my žďžem hetak nieciarpliwa, treba pierszz paznać toje, szto ŭ nas było i szto jość, trebá paznajomicca z ahulnaj strukturaj Kraju. Chacia z „statystykaj“ u nas pad maskalami było wielmi drenna i ad aposzniaho spisu narodu 1897 hodu poŭnych cyfrowych danych ab naszym Kraju nichto nie žbirał, ale i tyje staryje cyfry, katoryje, samo saboj, pawinny byli znaczna uzraści da naszych dzion, dajuć nam bolej-mienej wyraznuju abraz czyślenych adnosin roznych hrup naszaho hramadzianstwa pawobłuh prafesii i pracy, z jakoj jany žywuć.

Woś hetyje cyfry dla troch hubernij: Wilenskaj, Hrodzienskaj i Kowienskaj — razam:

1. Sielskaja haspadarka	3.333.081	dusz
2. Fabrycznaja pramyszlenaść . . .	478.089	„
3. Padzionnyje rabotniki, damowaja służba	257.320	„
4. Tarhoŭla	238.816	„
5. Armija	108.098	„
6. Transport	83.224	„
7. Prażywajuczych s swaich ab cuzych kapitałoŭ .	77.363	„
8. Wolnyje prafesii	48.695	„
9. Duchoŭnyje prafesii	26.033	„
10. Administracija, sud, palicija . .	25.633	„
11. Inszych i nieustanoŭlenych prafesij	72.723	„
Usiaho . .	4.749.180	dusz

Razhladajuczy hetyje cyfry, baczym, szto asnowu naszaho Kraju stanowić sielskaja haspadarka: z jaje žywie 3.333.081 dusz, — znaczyć, 70%. Ludziej, katoryje pracujuć u fabrykach, pry pierawozcy tawaroŭ abo jak padzionnaja i damowaja służba — 974,225, abo 20,5%. Takim paradkam, czysło ludziej, katoryje zdabywajuć swoj chleb hłaŭnym czynam fizycznaj pracaj — pracaj ruk swaich, u troch naszych huberniach liczyłosia 4.307.306, abo 90,5%. Reszta — 9,5% stanowiać, aprycz 100 z liszkam tysiacz wojska i zwysz 70 tysiacz niewiadomych prafesij, tak-zwanyje intelihentnyje prafesii, jak wolnyje prafesii (daktary, adwakaty, žurnalisty i t. p.), administracija, sud, palicija, duchoŭnyje prafesii i ludzi, szto žywuć s swaich kapitałoŭ — biez nijakaj pracy. Hetych intelihentnych prafesij (nia liczuczy intelihentnych sił, szto pracujuć u pramyszlenaści, tarhoŭli i insz.) — usiaho 177.829 dusz, abo 3,75%, ale jany, praŭdu kažuczy, zaŭsiody padawali i padajuć hołas za ŭsie biezmała 5 miljonoŭ žycharoŭ Kraju, jany kirujuć jaho žyćciom.

Woś tut i wyjaŭlajecca adna z asobiennaściej naszaho žyćcia. Heta — toje, szto, aprycz žydoŭ, „mižyckije“ narody — biełarusy i litwiny — majuć zusim nieadpawiednaje da swajho liku czysło predstaŭnikoŭ u intelihientnych prafesijach. Praŭda, za maskaloŭ dyk miž administracijej, u sudzie i palicii miejscowych ludziej naahuł było mało; hetak sama i miž wyszejszym duchawienstwam, — i tyje, chto nie zanimaŭsia wolnymi prafesijami, najczaściej prymuszeny byli wybiracca u proczki — niedzie u hłyb Rasiei. Ale miž prafesijami wolnymi panawali najbolsz palaki, prydawaŭszy hetak hramadzianstwu Kraju polski charakter.

Ciapier tyje 25 tysiacz ludziej, katoryje słuzyli ŭ sudoch i u administracii, wyjechali ŭsie ŭ Rasieju z adstupaŭszymi armijami. I treba spadziewacca, szto nazad jany ŭžo nia wiernucca. Ale žyćcio patrebuje mnoha rabotnikoŭ, kab udzieržywać u Kraju ład, czynić sud i t. d., i na miejsco maskoŭskich czynoŭ, kali nad naszaj staronkaj ureszci zajaśnieje zorka praŭdziwaj woli, patrebny buduć tutejszyje, miejscowyje siły.

Na pryzyŭ hramadzkich sił hetym razam pawinny adhuknucca ŭžo i biełarusy i litwiny. Jak tolki skonczycca wajna i ustanowicca mirnaje žyćcio, žywa zakipić u nas hramadzkaja rabota, da katoraj my pierszz za ŭsio pawinny prykłażyć swaju ruku: na nas lažyć pawinnaść baranić prawy i interesy miljonnych hramad biełaruskich i litoŭskich chlebaroboŭ i rabotnikoŭ. Da hetaho treba spasobicca zahadzia.

A. N.

U Wilni i wakolicach.

—·—

× **Wieczer mižnarodnaho sztukarstwa.** Ahulny Rabotnicki Kulturny Sajuz ładzić 23 źnіŭnia ŭ pamieszczeńni b. Žalezna-darožnaho Kružka (Waroŭnia 5) wieczer mižnarodnaho sztukarstwa. Koncertny orkiestr Sajuza pad zahadam p. Kassela zaihraje Symfoniju Szuberta, uwerturu «Piaczera Fingała» Mendelsona-Bartoldi, twory Czajkoŭskaho, Rubinsztejna, Naŭjalisa i insz. Na koncerci budzie tak sama śpieŭ u polskaj i žydoŭskaj mowach, biełaruskaja deklamacija i insz. Bilety ad 10 fen.

× **Miestowaja apieka nad biednymi** (kuratoryum) wydaje darmowyje karty na chleb źonkam zabranych. Ad tej suboty wydajecca i miesiacznaja padmoha hraszmi.

× **Haspadarskije Kamitety ŭ Suwałkach i Aŭhustowie** szukajuć dziaŭczat na roznyje raboty.

× **Tarhowy addzieł** ładzicca pry Niamieckim Hradaczalniku. Meta jaho — ablahczyć znosiny miž Niamieczczynaj i tutejszymi kupcami i, naahuł, padniać tutejszuju tarhoŭlu.

× **Pradaža torfu.** U lasnym addzieli miestowaho Bejrata, Dominikanskaja 2, možna kuplać torf pa cenie 2.25 m. za centner (3 pudy) z dastaŭkaj i 1.95 m. za centner — na miejscy. Warta rabić zakupki na zimu užo ciapier, bo cena peŭnie padnimiecca.

× **Liści maliny i ježewiki** wielmi dobra mohuć zamianić herbatu ci czornuju kawu. Sioleta s pryczyny daždžoŭ narastajuć usio no-

---

Č czytajecca, jak CZ; Š—jak SZ.

Własł.

Najezdčyk.

Histaryczneje apawiedańnie.

Było heta kala 1607 hodu, paśla pachodu karalewiča Uładysława z Wialikim Hetmanam Chodkiewičam pad ściany Maskwy. Pachod udaŭsia i nie udaŭsia, bo z adnej starany „abranaho cara Maskoŭskaho“, karalewiča Uładysława, nie udałosia umacawać na maskoŭskim troni, ale z druhoj starany hetym pachodam prymusili Maskwu padpisać zhodu na 14 let i adstupić „na wiečnyje časy“ Wialikamu Kniaźstwu Litoŭskamu ziamlu Smalenskuju, Siewierskuju i Čarnihaŭskuju. Choć wajna užo zakončyłasia i regularnaje wojska złažyło aružže, ale nie supakoilisia bandy „swawolnaj šlachty“, hetaho asabliwaho wytworu šlachockaj „Rečypospolitaj“. Swawolnaja šlachta u wajenny čas iśła na woraha u pieršych radach, kali worah uciekaŭ, i pieršaja uciekała, kali worah nastupaŭ, uwieś čas abdzirajučy swaich i čužych. U spakoiny čas bandy hetkaj „swawolnaj“ šlachty razježdžali pa haścincach, zajmajučysia prosta razbojam. Hetak i ciapier nidaŭna minuŭšaja wajna z Maskwoj sciahnuła z usich kancoŭ Rečypospolitaj bandy hetkaj swawolnaj šlachty. Adny z ich, u časi pachodu abławiŭšysia na Maskwie, wiarnulisia u swaje kutki; druhije, katorym abo nie „paščaśliwiło“ u wajnie, abo niebyło kudy wiertać, bo u swaim wojewodztwie čekali na ich baničii i kat, tyje zastawalisia ješče na Biełarusi „i grasawali“ bolšymi, abo mienšymi bandami pa ŭsiej staronцы, nawodziačy strach na žycharoŭ miastečak, sioł i majetnaściej. Bandy u swajej „grasandzie“ aminali bolšyje „miesty“ i „hrady“, dzie bywała zazwyčaj, asabliwa u hetaj pahraničnaj staroncy z Maskwoj, bolšaja załoha regularnaho wojska.

Takim niespakojnym časam, rannym letam, praz ciomny sasnowy bor, u ciańku, jechała hramada azbrojenych ludziej, čeławiek z trysta. Na pieradzi jechaŭ rycar-hramadnaŭzrostu, panury wyhlad katoraho pierepałochaŭ by kožnaho, chto-b ich sustreciŭ. Darahi hatunkowy koń cicha stupaŭ, pachinuŭšy haławu, jak bytcym bajaŭsia ŭstrywožyć zadumu swajho haspadara, katory siadzieŭ złohka nakłaniŭšysia. Maleńkaja čatyrochkantowaja šapačka, prybranaja piarom, čuć-čuć prykrywała čornyje, jak smoł, karčawyje wałasy hetaho pieredawoha jezdaka, s pad katorych pa zaharełŭšym twaru i pa šyi kaciŭsia bujnymi kaplami pot. Bliska što poboč z im jechaŭ druhi konnik, wyhlad katoraho byŭ zusim inakšy čym pieršaho. Byŭ jon niewialikaho ŭzrostu, poŭny, krychu sutuławaty; wialikaja z redkimi ryžymi wałasami haława, kalanyje, padniatyje u haru wusy, zialonyje, maleńkije, biehajučyje wočki, čyrwony nasmieśliwy twar — wyjaŭlali ahidnuju miešaninu chitraści i złości.

— Zdajecca, što my zajechali u takuju nietru, što i kanca-kraju nia budzie hetamu praklatamu lesu, i my nie sustrecim tut, na hetaj darozi, ni Boha, ni čorta! — prahawaryŭ u kancy panury konnik, zwiertajučysia da swajho ryžaho tawaryša.

— Nie hrašy, Panie Michale! Jak ni ciažka naša daroha, ale treba ličyć, što siahońnia my budziem načewać nia jakoj niebudź „haścinnaj“ strechaj.

— Čamu hetak dumajecie, panie Wacławie?

— Jak heta čamu? Dy ciž waśmość nie prymieciŭ, što ściežka robicca šyrejšaj i bolš ubitaj, a u lesi ja bačyŭ niekolki świeža zrubanych sosan.

Na hetym słowie razdaŭsia hrom i ŭsled za jarka blisnuŭšaj małankaj i pierabiŭ hutarku p. Wacława, prymusiŭšy jaho zdryhnucca i pierežahnacca.

Pa lesi zahudzieŭ wichor, les zastahnaŭ, zakiwaŭsia, pačuŭsia tresk łamanych dreŭ, a z niawistajučy chłynuŭ dožž.

Minut praz 20 dožďž praradzieŭ, padrabnieŭ, hładujučy tuča prajšła, ŭ dali pakazałasia wiasiołka i wypłyło sońnejko, razsypajučy swaje załacistyje prameni na aświežonuju i abmytuju ziamlu. U lesi pačulisia hałasy ptušek. I čorny bor, mała pamału, pieremieniaŭsia ŭ zialony les ŭ mieru, jak jany usio jechali napierad. Jezdaki našy taksama ažywilisia, pabadreli; jany razbilisia na hrupy i wiasioła hutaryli pamiž saboj.

(Dalej budzie).

wyje i nowyje listoczki; woś ich treba źbirać, jak tolki raspuściacca, i suszyć.

× **Blizkaja wosień.** Usie, chto zanimajecca meteorologijej, praroczać skoruju wosień. Daždžy aposznich dzion, szczodra paliwaŭszyje liście na drewach, uskorać pieramienu zialonaho koleru na wosiennyje.

× **Kara śmierci.** U piatnicu wieczeram pakarany śmierciu hetkije wilenskije „rabotniki“: Jazep Boguszewicz, Jan Hatkiewicz, Jan Jurgelewicz i Bronisław Rosiecki. Jany pawieszeny.

Ich zasudzili na śmierć za toje, szto, jak sami pryznalisia, pierad Wialikadniem u Dobrawoli, wilenskaho paw., źwierskim sposabam zabubili siamju s 6 dusz: 70-hadowaho haspadara Lisoŭskaho, 57-hadowuju žonku jaho, świakroŭ 23 hadoŭ, syna 17 hadoŭ i dwoch ŭnuczat—6 hadoŭ i 4 tydnioŭ. Z usiaje siamji astaŭsia žywy tolki starszy syn, Jan Lisoŭski, katoraho ŭ tuju nocz nie było doma.

× **U akružnym sudzie** za wymahacielstwo i szyreńnie falszywych hroszy sudzilisia 8 dusz. Niekatoryje s-pamiž ich puskali u chod falszywyje hroszy; druhije, wiedajuczy ab hetym, wymahali ad ich wialikije hroszy za maŭczańnie. Miž aposznimi byŭ i 18-hadowy chłopiec, Worszubski. Usie jany dawoli surowa pakarany wastroham, ale wymahacieloŭ zasudzili ciažej, czym za falszywyje hroszy.

× **Kurs rubla.** Oficyalny kurs—1 m. 75 f.; u bankach za rubiel pry pradažy dajuć 1 m. 89 fen., pry kupli—1 m. 93 f.

Pazyczkowaja kasa biare 6%.

Z USIAHO KRAJU.

Uradžaj u miežach Ober Ost.

Niamieckaja sielska haspadarskaja rada apawiaszczaje, szto uradžaj u miežach Ober Ost sioleta wielmi udaczny. Asabliwa zwiertaje na siabie uwahu stan kaniuszyny ŭ Litwie i Kurlandii.

Kooperatyŭnaja piekarnia.

BIEŁASTOK. Atkrytaja tut dwa miesiacy tamu nazad centralnaja kooperatyŭnaja piekarnia pracuje, naahuł, dobra. Prywatnyje piekarni pradajuć chleb pa 27 fen. za rasiejski funt, a jana maje mahczymaść addawać jaho pa 26 fen.

Znosiny miž Biełastokam i Brestam szmat ǀpalepszylisia ad 12 žniŭnia: ŭwiedziena nowaja para pajezdoŭ katoryje dastasowany da pajezdoŭ miž Wilnaj i Biełastokam — z adnaho boku, Biełastokam i Prostkami—z druhoha.

Biełastockaja pressa.

BIEŁASTOK. Ab pressi ŭ Biełastoku pierad wajnoj ‹Bialyst. Ztg.› pisze:

„Tut wychodzili hetkije hazety: „Gołos Biełostoka“ (1,500 ekz.), „Gazeta Białostocka“ (800 ekz.), žydoŭskije: „Biełastok. Wort“ i „Biełastok. Tageblatt“ (pa 1.200 ekz.). Było 12 drukareń. Ciapier jość 5 drukareń, katoryje pierad wajnoj mieli 80—90 rabotnikoŭ, a ciapier majuć tolki 20. Biblioteki jość ciapier dźwie: tak-zwanaja „publicznaja czytalnia“ i biblioteka prykazczykoŭ.

Hod zdabyćcia Koŭny.

KOUNA. 18 žniŭnia, u hadaŭszczynu zaniaćcia niemcami krepaści Koŭny, adbyłosia uroczystaje światkawańnie hetaho ważnaho ŭ historyi miesta dnia. Hieneraly, katoryje byli pry dabywańni horadu, i deputacii ad pałkoŭ pryłuczylisia da światkawańnia. Hawaryli pramowy.

Z miestowaho žyćcia.

KOUNA. Hradanaczalnik d-r Pusz pakidaje swajo miejsco i wiertajecca ŭ Niamieczczynu. Jaho zamienić Paŭli, b. pawietowy naczalnik u Siadach.

Naruszeńnie niamieckich zakonoŭ.

PATOKI, Wiszejnskaho paw. Adzin haspadar žyŭ bolsz hodu z žonkaj rasiejskaho sałdata. 3 žniŭnia ŭ kabiety radziŭsia syn. Haspadar padaŭ dzicia za swaje, a kabietu—za swaju žonku. Pawodłuh niamieckich zakonoŭ, padłoh dziciaci — ciažki prastupak, za katory ždže surowaja kara.

Za aružže.

SUWAŁKI. Tutejszy akružny sud zasudziŭ haspadara z wakolic Marjampola na pierachowywańnie 2 rewolweroŭ i rasiejskaj wintoŭki na 7 hadoŭ u papraŭczy dom.

Naruszeńnie prykaza.

SOBOLEWO, Suwalsk. paw. Chacia pradaža i kupla kaniej niedapuszkajecca biez pazwaleńnia ŭłaściej, tut była sproba pradać kania za 275 rub. Žandaru, katory dawiedaŭsia ab hetym, kupiec i pradawiec gwałtam sunuli ŭ kiszeń chabara. Za sprobu podkupu abodwych addali pad sud.

Tarhowaje paśrednictwo.

LIBAWA. Tut tak-sama atkryt tarhowy addzieł dziela pasrednictwa miž miestowymi kupcami i Niamieczczynaj. Heta ustanowa prynimaje na siabie i kłapoty ab pazwaleńni na ŭwoz tawaroŭ.

Kara śmierci.

LIBAWA. Haspadar domu Kaup Diebke z Oberbartaŭ za chawańnie aružža i patronoŭ zasudžen wajennym sudom na śmierć. Pryhawor spoŭnien.

Zakupka tawaroŭ.

MITAWA. Miesto zakupiło dla žycharoŭ znaczny zapas tawaroŭ, i z hetaj pryczyny ceny ŭ drobnym handli ustanawilisia dawoli nizkije. Hetak cytryna kasztuje 15 fen., 10 cybar—70 fen. i t. d. Pradaža adbywajecca ŭ miestowych kramach, ale i prywatnym tarhoŭcam dajecca tawar na kamisiju.

WIESTKI Z RASIEI.

—s—

Rasiejskije partii i wajna.

Usich tych ludziej, katoryje ŭ Rasiei „robiać palityku“, možna razdzialić na dźwie czaści: adny wiaduć swaju palitycznuju liniju zatym, szto hetak rabić każe im ich sumleńnie; druhija — zatym, szto im za heta płaciać. I my, haworaczy ab nastrajeńniach rasiejskaho hramadzianstwa, dumajem tolki ǀab tych, u szczyraść katorych možna wieryć.

Pawodłuh swaich ǀadnosin da wajny rasiejskaje hramadzianstwo dzielicca na dwa kirunki — rezka praciŭnyje adzin adnamu. Pad toj czas, jak liberały, postupowcy i nawat socyalisty wystupajuć wielmi jarka za wajnu — da „pońnaj pabiedy“ nad centralnymi dziaržawami, rasiejskaja reakcija — jak heta ni dziŭna — ŭsiemi siłami starajecca czym skarej dajści zamireńnia.

Czamu heta tak? Czamu rasiejskaje postupowaje i liberalnaje hramadzianstwo, zaŭsiody stanawiŭszaje opozycyju prawicielstwu, pajszło ciapier za im u sprawach zahranicznaj palityki? Czamu jano klicze da zmahańnia z Niamieczczynaj, chacia nijakaj nienawiści da niamieckaho narodu nia maje?

Nima słoŭ, szto tut jość znak prawicielstwienaj palityki — specyalna palityki Sazonowa, katoryj kirawaŭ zahranicznymi sprawami Rasiei. U hetaj swajej palitycy Sazonow zusim pajszoŭ pad kamandu Anhlii i apraŭdywaŭ hety swoj pastupak bytcym-to „liberalizmam“ Anhlii, jakim jana pawinna „zarazić“ i Rasieju. Ciapierǀwyjawiłosia, szto z im byŭ wielmi družny haława liberałoŭ — Milukow, katory ŭsie nadziei swaje tak sama usłažyŭ na anhliczan i paddzieržywaŭ palityku Sazonowa ŭsiemi siłami. Ale jość i druhaja pryczyna «anhlickaj orjentacii» rasiejskich liberałoŭ, postupoŭcoŭ i socyalistoŭ: nia hledziaczy na toje, szto, jak pakażwaje historyja, pasla pabied Rasiei ŭ joj zaŭsiody usrastała reakcija, jany niet wiedama skul majuć wieru, bytcym „pobiedonosnaja armija“ ciapier zrobić rewolucyju i skinie carskaje jarmo.

Cikawa, jak pryznałosia ciapier „Now. Wremia“, szto pad toj czas, jak paczaŭsia konflikt miž Aŭstryjej i Serbijej, aŭstryjacka-wenhierskije dyplomaty hatowy byli pryniać warunki Rasiei, — ale Sazonow, słuchajuczy anhliczan, nie skarystaŭ s hetaho, kab abminuć wajnu. Nia hledziaczy na heta, liberały ŭwieś czas nie pakidajuć hutarki, szto winawata ŭ wajnie adna Niamieczczyna, dy kliczuć da dalejszaho zmahańnia, da wajny «da kanca».

Hetaj swajej palitykaj liberały tolki zaciahiwajuć wajnu, bo i ŭ centralnych dziaržawach, pry takim stanowiszczy rasiejskaho hramadzianstwa, raście žadańnie pierełamać hety „wajaŭniczy duch“. Ale razam s tym liberały robiać drennuju usłuhu i swajej staroncy i sabie: narod, katoramu ŭžo dadzieła hetaja straszennaja wajna, pierenіasie ŭ kancy swoj hnieŭ s prawicielstwa na liberalnaje i postupowaje hramadzianstwo. Tady ŭžo ab liberalnaj rewolucii trudna budzie dumać: kali užnimiecca narodny bunt, dyk abiernіecca jon jak-raz proci hramadzianstwa.

Proci wajny, jak užo skazano, wystupajuć prawyje partii. Jany kirujucca tut wielmi cikawymi dumkami. Ciapier užo nie sekret, szto pad-czas aposznaj rasiejskaj rewolucii, wyzwanaj razhromam na paloch Madžuryi, Niamieczczyna mahła-by wielmi lohka ŭziać ad Rasiei toje, szto jana ŭziała ciapier, dy hetak pierewažyła-by pabiedu na staranu rewolucyonieroŭ. Ale Niamieczczyna ad hetaho tady strymałasia: niamieckaja reakcija, jak wiadoma, zaŭsiody paddzieržywała rasiejskuju reakcyju i ŭ czasi rewolucii wyjawiła najlepiej swaju prychilnaść da jaje. Woś, nia hledziaczy na toje, szto miž Rasiejej i Niamieczczynaj idzie wajna, rasiejskaja reakcija, spadziajucczysia rewolucii pry *razhromi* Rasiei, starajecca czym skarej dajści zamireńnia i apiercisia na paddzierżku niamieckich adnadumcoŭ u zmahańni z „unutrenymi“ worahami.

U hetym i kryjecca pryczyna «miroljubstwa» prawych rasiejskich partij, i miżpartyjnaje zmahańnie miž imi i liberałami uzrastaje ŭsio bolej. U prawicielstwienych kruhach pasla ǀadstaŭki Sazonowa uzmacawałasia siła reakcii, i prawyje szczyra heta witajuć. Wiadomy reakcyonier, Pawał Bułacel, katory pisze pieredawyje staćci u «Rossijskim Graždaninie», każe, szto wiestka ab adstaŭcy Sazonowa, intymnaho druha Milukowa i anhlickaho pasła Bjukanena, wielmi jaho ucieszyła. Jon, Bułacel, pierszy nazwaŭ Sazonowa pryslužnikam Anhlii.

Ad taho, chto ŭ kancy pierewažyć u rasiejskaj palitycy, treba dumać, zaležyć u znacznaj miery i pytańnie ab kancy wajny. A dalejszyje zdareńnia pakažuć, szto palityka rasiejskich liberałoŭ tolki pamože rasiejskamu prawicielstwu apraŭdacca pierad narodam u swaich prastupkach pierad im...

Z hramadzkaho žyćcia.

Ministry-aferysty.

STOKHOLM. Nowy rasiejski minister sielskaj hatpadarki, hr. Bobrinskij, i minister daroh, Trepow, zamieszany u skandalnaj afery.

Kali u hazotach była «pamieszczena zamietka, szto hr. Bobrinskij, jak najwialikszy fabrykant cukru, zumyśla niepuskaje cukier na rynak, minister zajawiŭ u „Now.Wr.“, szto heta nie jamu, a jaho swajaku, Aleksieju Aleksandrawiczu Bobrinskamu, prynaležać wialikije cukrawarni. Akazałosia, szto nijakaho „Aleksieja Aleksandrawicza“ na świeci nima. Minister Bobrinskij naznaczyŭ tady rewizyjnuju kamisiju pad marszałkoŭstwam Dejtricha, s katorym jon maje supolnyje sprawy.

Minister daroh Trepow zamieszan u ciomnyje sprawy u pałaŭdzienna-zachodnich czyhunkach.

Niespakojstwa ŭ Turkiestani.

SZTOKHOLM. U dzień naznaczeńnia Kuropatkina Turkiestanskim hienerał-hubernataram byŭ apawieszczen carski prykaz, pawodłuh katoraho ŭwieś Turkiestanski kraj abjaŭlen na wajennym pałažeńni. Haspadarka ŭ tym kraju wielmi chaotycznaja; narod nastrojen ǀproci Rasiei. Bucharcy, sarty i chiwincy zajawili, szto ŭ sałdaty jany nia pojduć, a na siłu adkažuć tak sama siłaj. U celym radzi miest Siaredniaj Azii ŭłaści byli prymuszeny adłažyć nabor rekrutoŭ.

Niedarod.

KOPENHAGA. U abszyrnych ziemlach pałudziennaj Rasiei, wialikich abszarach Sibiry, Turkiestana, Uralskaj i Donskaj obłaści, zaŭsiody samych uradliwych u hasudarstwi, sioleta silny niedarod.

Upadak nižeharodzkaho kirmaszu.

„Nižeharodzkaja Hazeta“ pisze: Upołnamoczeny kirmaszowaho kamitetu, Uszakow, atkryŭ kirmasz hetkaj pramowaj:

„Užo 25 hadoŭ ja atkrywaju kirmasz, ale pryznajusia, szto jeszcze ni razu atkryćcie nie było hetkim sumnym. Nawat 1892 hod byŭ žywiejszy, czym hety. Kirmasz atkryt, ale nima kupcoŭ i nia budzie fabrykantoŭ. Nima niwodnaho predstaŭnika firm Morozowych“.

Szmat winawat u nieudaczy kirmasza hubernatar Girs, katory, bytcym-to dziela zmahańnia z darahoŭlaj, robić razhrom miestowaho pramyszlennaho žyćcia.

Kala wajny.

Nowaja koronnaja rada.

SZTOKHOLM. U hłaŭnaj kwatery u cara iznoŭ adbyłasia koronnaja rada, na katoraj, jak każuć, razbiralisia sprawy najwyszejszaj palitycznaj wahi. Iszła hutarka ab rumynskaj sprawi, bo wiestki z Bukaresztu wielmi niespakojny. Wielmi ważnym liczać toje, szto na kòronnaj radzi byŭ wice-marszałak Dumy, Protopopow, katory, wiarnuŭszysia z Anhlii, bytcym-to paddzieržywaje znosiny z niamieckimi palitykami.

Swarki miž „pryjacielami“.

LONDYN. Anhlicki urad zažadaŭ u Pieciarburzi abjaśnieńnia ab pastupkach Sztyrmera, bo byli czutki, szto jon chacieŭ zrabić separatny mir. Sztyrmer zajawiŭ ab swajej zhodliwaści s planami sajuźnikoŭ.

Ruzskij — hłaŭnakamandujuczyj.

PIECIARBURH (P.T.A.). Hienerał-adjutant Ruzskij naznaczen hłaŭnakamandujuczym armijami paŭnoczna-zachodniaho frontu.

Znisztažeńnie hwardii.

KOLONIJA. Jak danosić „Koeln. Volksztg.“, rasiejskije hazety pisali, szto rasiejskuju hwardiju [puściać u bitwu tolki ŭ najważniejszy moment. A jak ciapier hwardija ŭžo ŭwiedziena ŭ bitwu, to treba dumać, szto hetki moment nastupiŭ.

Pawodłuh wiery hodnych wiedamaściej, hwardija maje hetkije straszennyje straty, szto možna hawaryć blizka ab poŭnym znisztažeńni jaje.

„Winahrad zielen. .“

SZTOKHOLM. Oficyoznyje hazetnyje rasiejskije zajawy kažuć, szto uzmacawańnie halickaho frontu pakazwaje, szto proci Lwowa sabrany straszeńnie wialikije siły worahoŭ, i sproba złamać ich atpor była by wielmi ciažkaj, wymahajuczy nialiczenych achwiar. Dyj Lwoŭ maje tolki palitycznaje, a nie wajennaje znaczeńnie.

Rasiejcy ŭ Sałonikach.

MIŁAN. „Secolo“ danosić, szto ŭ Sałoniki prybyŭ nowy atrad rasiejskaho wojska.

Rasiejcy u Francii.

PARYŽ. „Matin“ pisze, szto ŭ tabor Maji prybyło nowaje rasiejskaje wojsko.

Pryzyŭ apałczencoŭ na Kaŭkazi.

PIECIARBURH. (P.T.A.) S pryczyny pierszaho ŭ historyi Kaŭkazu pryzywa ŭ armiju apałczencoŭ namieśnik, Mikałaj Mikałajewicz, zwiarnuŭsia da narodu z manifestam, u katorym wykazywaje nadzieju, szto nowyje wajaki, katoryje pajeduć na front pa prykazu cara, paddzieržać staruju sławu Kaŭkaza.

TEŁEHRAMY.

Austryjackije apawieszczeńnia.

Italjanski front: Miž Pławaj i Wippacham — silny ahoń artyleryi. Miž Wippacham i Opaczhiazella worahi wiali 5 atak hustymi massami. Usie szturmy złamalisia ŭžo pad naszym ahniom z niezwyczajna ciažkimi stratami. Kala Monte Pjano i Cziwaron adbity ataki worahoŭ.

U naczy s 16 na 17 nasza latuczaja eskadra zrabiła nalot na Weneciju, hdzie uźnialisia wialikije pažary. Druhaja eskadra atakawała port Grado i Monte Falkone. Nia hledziaczy na zajadły abstreł, usie latuny wiarnulisia nazad.

WIENA. (W.T.B.). 18/VIII. *Rasiejski front:* (hl. niamieckaje apawieszczeńnie taho-ž dnia).

Italjanski front: Biez asabliwych prypadkoŭ.

WIENA. (W.T.B.). 19/VIII. *Rasiejski front:* Na zachodzi ad Žabjej my adsunuli naszaje pieredawcyje wojsko na chrybiet Czorni Hora. (Dalej hl. niamieckaje apawieszczeńnie).

Italjanski front: Na prymorskim fronci spakojna. Kala Głobny i Brytowa naszy patruli ŭziali 50 pałonnych. U dalinie Wippacha pacznaja ataka italjancoŭ adbita. Na fronci daliny Flejm my ŭziali pry nastupleńni 60 pałonnych i 2 minamioty.

WIENA. (W.T.B.). 20. VIII. *Rasiejski front:* Na Magury adbity niekolki atak. (Dalej hl. niamieckaje apawieszczeńnie).

Italjanski front: Biez pieramien.

Z Irlandii.

„Uspakajeńnie“ Irlandii.

DUBLIN. Ad dnia śmierci Kazementa bolszaja czaść žycharoŭ Dublina nosić czorny piarścionak na siarednim palcu prawaj ruki. Usio hramadzkaje žyćcia u biazdolnaj staroncy pływie pad znakam szpionstwa. Adbywajucca nialiczenyje areszty. Kab „supakoić“ Kraj, hłaŭnakamandujuczyj Makswell ładzić koncentracyjnyje tabory, ŭ katorych žbirajuć usich „niebłahonadziožnych“: wuczycieloŭ, ksiandzoŭ i t. d.

LONDYN. U Nižniaj Pałaci zjawiŭsia burhomistr Dublina u poŭnaj formi i zažadaŭ ad imi horadu i hramadzianstwa naznaczyć śledztwo ab razstrełach biez suda biazwinnych ludziej u czasi paŭstańnia.

Mižnarodny rabotnicki ruch.

Ustupki rabotnikam.

WASZYNGTON. (W.T.B.). Prezydent Wilson apracawaŭ plan likwidacii žalezna-darožnaj zabastoŭki. Ustanaŭliwajecca 8 hadzinny raboczy dzień i akuratnaja apłata za dadatkowyje hadziny.

WASZYNGTON. (W.T.B.). Sproby prezydenta Wilsona uładzić sporku z žaleznadarožnikami dahetul niczoha nie dajszli.

Proci wajenszczyny.

SIDNEY (Aŭstralija). Palitycznaja rabotnickaja partija sazwała miting proci ustanaŭleńnia wajennaj słužby.

Ŭ Hobarci prafesyonalnyje sajuzy pratestawali proci hetaho prajekta i hrazili deputatam, katoryje ŭ parlamenci padaduć za jaho hołas, pazbawić ich deputactwa.

ABWIESTKI.

Drukawana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar W. Łastoŭski.